וי"ו לא משמע ליה (א) (מאי קאמר רחמנא המיוחדין שבשופטיך) אלא מעתה ויצאו שנים ומדדו שנים לר' יהודה הרי כאן תשעה לרבי שמעון הרי כאן שבעה ההוא מיבעי ליה לכדתניא ° ויצאו [א]הן ולא שלוחיהן ומדדו [ב]שאפי' נמצא בעליל לעיר היו מודדין שמצוה לעסוק במדידה מתניתין דלא כר"א בן יעקב דתניא (ב)ר' אליעזר בן יעקב אומר זקניך זו סנהדרין שופטיך זה מלך וכהן גדול מלך דכתיב [1]מלך במשפט יעמיד ארץ כהן גדול דכתיב [2]ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה וגו' איבעיא להו רבי אליעזר בן יעקב במלך וכהן גדול הוא דפליג אבל בסנהדרי אי כרבי יהודה אי כרבי שמעון סבירא ליה או דלמא בסנהדרי נמי פליג עד דאיכא כולה סנהדרי אמר רב יוסף ת"ש (ג)מצאן זקן ממרא אבי פגי והמרה עליהן יכול תהא המראתו המראה תלמוד לומר [3]וקמת ועלית אל המקום [ג]מלמד שהמקום גורם דנפוק כמה אילימא דנפוק מקצתן דלמא הנך דאיכא גואי כוותיה סבירא להו אלא פשיטא דנפוק כולהו ולמאי אי לדבר הרשות מי מצו נפקי והכתיב [4]שררך אגן הסהר אל יחסר המזג [ד]שאם נצרך אחד מהם לצאת אם יש שם עשרים ושלשה כנגד סנהדרי קטנה יוצא ואם לאו אינו יוצא אלא פשיטא לדבר מצוה למאי לאו למדידת עגלה ורבי אליעזר בן יעקב היא א"ל אביי לא דלמא להוסיף על העיר ועל העזרות (ד)כדתנן [ה]אין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא בבית דין של שבעים ואחד תניא כוותיה דרב יוסף מצאן אבית פגי והמרה עליהן כגון שיצאו למדידת עגלה או להוסיף על העיר ועל העזרות יכול תהא המראתו המראה ת"ל וקמת ועלית מלמד שהמקום גורם: **נמצא טמון בגל או תלוי באילן:** לימא מתניתין ר' יהודה היא ולא רבנן דתניא [5]ושכחת עומר בשדה פרט לטמון דברי רבי יהודה וחכ"א בשדה [ו]לרבות את הטמון אמר רב אפי' תימא רבנן ° הכא מעייניה דקרא התם מעייניה דקרא (א) דכתיב [6]כי ימצא חלל היכא דמשתכח באדמה פרט לטמון והתם מעייניה דקרא דכתיב כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר שכחה דומיא דקציר מה קציר בגלוי אף שכחה בגלוי כתב רחמנא בשדה לרבות את הטמון לרבי יהודה נמי תיפוק ליה משכחה דומיא דקציר אין הכי נמי ואלא בשדה למה לי מיבעי ליה [ז]לרבות שכחת קמה ורבנן שכחת קמה מנא להו נפקא להו מכי תקצור קצירך בשדך (ב) ור' יהודה מיבעי ליה לכדרבי אבהו אמר ר' אלעזר דאמר רבי אבהו אמר ר"א [ח]פרט לשצפו עומרין לתוך שדה חבירו ורבנן מבשדה בשדך ור' יהודה בשדה בשדך לא משמע ליה בעי ר' ירמיה (ה)צפו עומרין לתוך שדהו מהו אויר שדה כשדה דמי או לאו כשדה דמי א"ל רב כהנא לרב פפי ואמרי לה רב כהנא לרב זביד תפשוט ליה מדרבי אבהו א"ר אלעזר דאמר פרט לשצפו עומרין לתוך שדה חבירו דחבירו אין [ט]לתוך שדהו לא וליטעמיך לתוך שדה חבירו צפו אין מונחין לא והא בעינן בשדך וליכא אלא לתוך שדה חבירו ואפילו מונחין והאי דקאמר צפו דלא משכחת לה אלא בצפו תא שמע (ו)עומר שהחזיק בו להוליכו לעיר והניחו על גבי חבירו ושכחו התחתון שכחה והעליון אינו שכחה רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון שניהם אינן שכחה התחתון מפני שהוא טמון והעליון מפני שהוא צף עד כאן לא פליגי אלא בתחתון אבל בעליון דברי הכל לא הואי שכחה שאני התם כיון דאחזיק ביה זכה ביה אי הכי מאי איריא על גבי חבירו אפילו בשדה נמי אין הכי נמי והאי דקתני על גבי חבירו משום תחתון והא מפני שהוא צף קאמר אימא מפני שהוא כצף אמר אביי (ז)הריני כבן עזאי בשוקי טבריא אמר ליה ההוא מדרבנן לאביי שני חללים זה על גבי זה מהיכן הוא מודד מין במינו הוי טמון ומין במינו לא הוי צף [כ]ומעליון מודד או דלמא מין במינו הוי צף ומין במינו לא הוי טמון ומתחתון מודד או דלמא מין במינו הוי טמון ומין במינו הוי צף ולא מתחתון מודד ולא מעליון מודד א"ל

תניתוה

וי"ו דושופטיך דריש ר' יהודה למניינא להביא עוד שנים: **בעליל לעיר.** במגולה ופשוט שאין עיר קרובה כזו: **מתני'.** דלא קתני מלך וכהן גדול דלא כר' אליעזר בן יעקב: **אי כרבי יהודה.** חמשה אי כרבי שמעון שלשה ולא בעי כולה סנהדרין: **מלאן זקן ממרא.** לב"ד הגדול שאינו נעשה ממרא אלא בב"ד של שבעים ואחד כדיליף בפרק קמא דסנהדרין (ח): **אבי פאגי.** כל שהוא בתוך היקף החיצון של ירושלים קרוי בי פאגי. ולי נראה שהוא לשון חבישה כמו שקורין ציגל"א של עיר כמו חמור ובית פאגי (ב"מ דף ט.) בשטדידור"א בית ראש של אפסר קורין כן: **והמרה עליהן.** כלומר על מה ששאל מהם שם ואמרו לו ההלכה הלך לעירו והורה לעשות כדרך שהיה מורה בתחילה דהוה ליה ממרא על פיהם: **המקום.** המיוחד למשפט והוא לשכת הגזית: **דנפיק מינייהו כמה.** לבי פאגי דאיצטריך לאשמועינן דפטור משום טעמא דחוץ לב"ד: **דלמא הנך דאיכא גוואי כוותיה סבירא להו.** ומהיכא תיתי לן חיובא דאיצטריך קרא למיפטריה: **שררך.** זה סנהדרין שיושבת בטיבורה של א"י: **אגן הסהר.** שעשויין כחצי לבנה עגולה בשורת ישיבתן כדי שיהו כולן רואין זה את זה: **המזג.** כשיעור מזג שני חלקים מים ואחד יין ואף כאן צריך שישתייר שליש: **על עיר.** על ירושלים: **תניא כרב יוסף.** דאמר רבי אליעזר בן יעקב כולהו סנהדרי בעי: **מתני'.** דיליף פרט לטמון רבי יהודה היא: **בשדה.** ושכחת עומר בשדה לרבי יהודה משמע בשדה על פני השדה ולרבנן משמע בתוך השדה: **התם מעייניה דקרא.** צריכין למידרשיה והכא מעייניה דקרא תדרוש ליה גבי חלל כתיב כי ימצא חלל כל היכא דמשתכח ואפי' טמון הלכך על כרחך כי אתא באדמה למעוטי טמון בא דתדרוש ביה על פני האדמה דאי לרבויי לא איצטריך: **אף שכחה בגלוי.** והוה ממעט טמון ממשמעותא אי לאו דהדר רבייה: **לשכחת קמה.** שאם שכח זוית אחת לקצור קאי עלה בלא תשוב לקחתו [דברים כד] והכי משמע ושכחת עומר או ושכחת בשדה: **נפקא להו.** מבשדך ושכחת קרי ביה ששכח את קצת שדהו: **שלפו עומרין לתוך שדה חבירו.** שנשבה הרוח והרימה את העומרין מן הארץ והציפתן לתוך שדה חבירו ושכחן כסבור שאינן שלו נפקא מבשדך ולא בשדה חבירך דלא הוו שכחה: **ורבנן.** מיעוטא דשדה חבירו נפקא להו מדהוה ליה למכתב כי תקצור קצירך בשדה ושכחת וכתיב בשדך: **צפו עומרין לתוך שדהו.** (ג) שהיו מוטלים על גבי אבן או עמוד או זו על זו: **פרט לשצפו.** וקא סלקא דעתך צפו ממש על גבי אבן או על גבי עמוד: **וליטעמיך לתוך שדה חבירו.** צפו על גבי אבן הוא דמעוט אבל מונחים לא מיעט והא בשדך כתיב אלא הא דקאמר צפו לאו דוקא צפו על שום דבר קאמר דאפי' מונחים על גבי קרקע נמי קאמר אינו שכחה והאי דקאמר צפו דלא משכחת עומרין לתוך שדה חבירו אלא בצפו שהרוח מצפתן על הארץ ומביאתן לשם: **שהחזיק בו להוליכו לעיר.** ס"ד השתא דאורחא דמילתא נקט ולאו דוקא: **זכה ביה.** ותו לא הוי שכחה דבעינן שכוח מעיקרו כדאמר בב"מ בפרק קמא (דף יא.): **מפני שהוא כצף.** שהוא פטור על שהחזיק בו כאילו היה עודנו צף מעל הקרקע ומונח בידו: **הריני כבן עזאי בשוקי טבריא.** יום אחד היה דעתו צלולה אמר הריני כאן בפומבדיתא מוכן להשיב דבר לשואל בעומק ובחריפות כבן עזאי שהיה חריף ודורש בשוקי טבריא: **שני חללים זה על גב זה.** והאחד משוך להלן מחבירו מעט ואם תמדוד מזה יקרב לעיר אחת ואם תמדוד מחבירו יקרב לעיר אחרת: **ולא מזה מודד כו'.** וה"ה דמיבעיא ליה נמי או דלמא מין במינו לא הוי טמון מין במינו לא הוי צף ומשניהם מודד אלא שהוא בכלל אלו:

תניתוה

מסורת הש"ס

א) [רס"ל] ס"א ל"ג, ב) [סנהדרין יד: כל הענין], ג) שם, ד) שבועות יד. סנהדרין ב. יד:, ה) [גי' ערוך ערך עפו וכ"ה בכ"מ הל' מ"ע פ"ה הל"ה], ו) [תוספתא פאה פ"ג ע"ש], ז) [עירובין כט. קידושין כ. ערכין ל:], ח) [עי"ש דף טז.],

תורה אור השלם

1. מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יֶהֶרְסֶנָּה: משלי כט ד
2. וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְדָרַשְׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט: דברים יז ט
3. כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָבָר לַמִּשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לָנֶגַע דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: דברים יז ח
4. שָׁרְרֵךְ אַגַּן הַסַּהַר אַל יֶחְסַר הַמָּזֶג בִּטְנֵךְ עֲרֵמַת חִטִּים סוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים: שיר השירים ז ג
5. כִּי תִקְצֹר קְצִירְךָ בְשָׂדֶךָ וְשָׁכַחְתָּ עֹמֶר בַּשָּׂדֶה לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה לְמַעַן יְבָרֶכְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ: דברים כד יט
6. כִּי יִמָּצֵא חָלָל בָּאֲדָמָה אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ נֹפֵל בַּשָּׂדֶה לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ: דברים כא א

הגהות הב"ח

(א) גמ' הכא מעייניה דקרא דכתיב כי ימצא חלל כל היכא וכו' עומר בשדה שכחה דומיא דקציר: **(ב)** שם קצירך בשדך ושכחת ור' יהודה: **(ג)** רש"י ד"ה צפו וכו' שדהו שמוטלין כצ"ל ותיבת שהיו נמחק:

גליון הש"ס

גמ' ויצאו הן ולא שלוחיהן. עיין יבמות דף קא ע"ב תד"ה וקראו לו ובערכין דף ג ע"א תד"ה קרבנו: שם הכא מענייני' דקרא. מכות דף ח ע"ב ערכין דף ל ע"ב:

לעזי רש"י

ציגל"א [צינגל"א]. חומה (המקיפה את העיר).

בשטדידור"א [ייבישטרידור"א]. אפסר.

עין משפט נר מצוה

ז א ב מיי' פ"ט מהל' רוצח הלכה א סמג עשין עח:

ח ג מיי' פ"ג מהלכות ממרים הלכה ה והל' ז סמג לאוין קסג:

ט ד מיי' פ"ג מהלכות סנהדרין הלכה ב:

י ה מיי' פ"ו מהל' בית הבחירה הלכה יא:

יא ו מיי' פ"ה מהלכות מתנות עניים הל' א:

יב ז מיי' שם פ"א הל' ו:

יג ח ט מיי' שם פ"ה הלכה ה:

יד י מיי' שם הלכה ד וע"ש:

טו כ מיי' פ"ט מהלכות רוצח הלכה י:

מוסף רש"י

בעליל לעיר. במפורסם לכל שקרוב הוא לעיר זו מכל עיירות (סנהדרין יד:). **מצאן זקן ממרא.** לסנהדרין חוץ ללשכת הגזית שהיתה בהר הבית (שם). **אבי פגי.** מקום לפנים מן חומת העיר ונדון כירושלים לכל דבריו (שם). **יכול תהא המראתו המראה.** לידון בחנק (שם). **אילימא דנפוק מקצתן.** והורו אותן שבחוץ והמרה על דבריהם, מאי איריא מקום גורם, תיפוק ליה דפטור משום דילמא הנך דבלישכה כוותיה סבירא להו (שם). **שררך אגן הסהר.** כתיב ודרשינן באחד דיני ממונות (שם לז.) אל יחסר המזג, אם נצרך אחד מהן לצאת, אם יש שם עשרים ושלשה כנגד סנהדרי קטנה יוצא ואם לא אינו יוצא (שם יד:). **על העיר.** על ירושלים, וצריך לקדש התוספת בשתי תודות ובשיר (שם). **הריני כבן עזאי בשוקי טבריה.** יומא בדיחא הוה ליה ואמר להו לתלמידיו השתא צילי דעתאי והריני מזומן להשיב בחריפות לכל מי שישאלני, כבן עזאי שהיה דורש בשוקי טבריה ולא היה בימיו עוקר הרים כמותו (עירובין כט. ושם: אמר רבא) כי הוה בדיחא דעתיה הוי רגיל למימר הכי הריני פתוח ומוכן להשיב לשואלי דבר תורה כבן עזאי שהיה דר בטבריה שהיה חריף ודרשן ואמר (בכורות כח.) כל חכמי ישראל לפני כקליפת השום חוץ מן הקרן הזה (קדושין כ.) או: הריני משובח במקומי שאני דרשן ובקי, כבן עזאי שהיה משתבח בשוקי טבריה כדתניא בן עזאי אומר כל חכמי ישראל לפני כקליפת השום (ערכין ל:).